

Pårørende er vi alle – men hvordan?

Linda Nesby, Ingri Løkholm Ramberg og Nora Simonhjell, red.

I skyggen av sykdom: skandinaviske pårørendefortellinger i vår tid

Oslo: Scandinavian Academic Press, 2024

447 s.

ISBN 9788230403600

<https://doi.org/10.62342/SAP.OA.2013>

Michael 2025; 22: 165–167

doi: 10.5617/michael.12410

En vanlig oppfatning er at det å være pårørende til alvorlig eller kronisk syke, kan være både krevende og utmatende. Den pårørende kan selv ha behov for forståelse og hjelp, også fra helsepersonell. Kunnskap om tre stereotipe pårørenderoller, de samarbeidsvillige, de protesterende eller bedrevitende og de fraværende, er for magert. Vi trenger langt mer differensiert kunnskap om den store variasjonen som kjennetegner pårørenderollen. Hva betyr personligheten, det tidligere og nåværende forholdet til den syke, eller den familiære og sosiale konteksten? Det er resultater fra en inngående analyse av slike spørsmål som publiseres i denne omfattende og spennende antologien.

Dette er en litteraturvitenskapelig undersøkelse av pårørenderollen slik den utfolder seg i et utvalg av spillefilmer, romaner, noveller og poesi. Seksten nordiske litteraturforskere har brukt metoden «langsom nærlesning» til å forstå hva som «egentlig» står i tekstene, hva underteksten forteller. Målet er å gi leseren en ny emosjonell

Figur 1. *Vår* (1889) av Edvard Munch. Foto: Nasjonalmuseet/Børre Høstland. Fotolicens: Fri bruk (Creative Commons - Attribution CC-BY)

forståelse av hvor forskjellig utøvelsen av pårønderollen kan være, noe de lykkes meget godt med.

I de 16 frittstående kapitlene studeres pårønderollen i verk som omhandler ulike pårørende–pasient-relasjoner ved sykdommer eller avvik som sorg, savn, psykose, kreft, suicid, demens og utviklingshemning. Et godt eksempel er kapittelet til Christine Hamm, professor i nordisk litteraturvitenskap ved Universitetet i Bergen, som sammenligner systematisk pårønderforholdet i to romaner av Tiril Broch Aakre og Sandra Lillebø. Temaet er forholdet mellom en kronisk syk mor og hennes voksne datter. Sammenligningen gir ny og utvidet forståelse, og den kunne vært brukt oftere.

Antologien er utvilsomt et gedigent verk. I seg selv er den stor, 447 sider, og innholdet imponerer med sin faglige tyngde. Den vil bli et referanseverk, men kan gjerne suppleres med menn og leger som pårørende. Den er ikke «lett» å lese. Hver forfatter har mye på hjertet. Det holder å lese to kapitler om gangen, ellers kan kapitlene lett «skygge» for hverandre.

Apropos skygger. Forsiden av boken utgjøres av Munchs *Vår* (1889). En tuberkulosesyk pike sitter i sengen og ser tomt fremfor seg. Ved siden av sitter en avslappet, eldre kvinne og strikker, mens hun ser opp på piken. Men hvor er det blitt av våren? Den høyre delen av bildet mangler, der originalen viser et vindu med blafrende gardiner og to potteplanter (figur 1). Da Munch malte samme motiv noen år tidligere, er den eldre kvinnen

Figur 2. Det syke barn (1885–1886) av Edvard Munch. Foto: Nasjonal-museet/Børre Høstland. Fotolisens: Fri bruk (Creative Commons – Attribution CC-BY)

sammenkrøpet i fortvilelse, mens piken ser vennlig på henne (figur 2). Der er piken den pårørende. Hvorfor ville Munch ha våren inn i det nyeste bildet? Var det for å vise at en lysere fremtid er mulig? Heldigvis inneholder antologien også et kapittel om gledens rolle.

Per Vaglum

per.vaglum@gmail.com

Per Vaglum er spesialist i psykiatri, professor emeritus og tidligere dekan ved Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo.